

SECTION: ART HISTORY AND LITERATURE

DOI 10.70286/ISU-15.04.2026.002

ЗНАЧЕННЯ КОЛЬОРУ У ЕКСПОЗИЦІЙНО- ВИСТАВКОВОМУ ДИЗАЙНІ

Вергунов Сергій Віталійович

кандидат мистецтвознавства, професор,
завідувач кафедри «Дизайну та інтер'єру»

Вергунова Наталія Сергіївна

кандидат мистецтвознавства, доцент,
завідувач кафедри «Дизайну та 3D-моделювання»

Коваленко Валерія Андріївна

здобувачка вищої освіти бакалаврського рівня
Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова, Україна

Анотація. У роботі проаналізовано роль кольору як ключового інструменту формування експозиційно-виставкового простору на перетині художніх закономірностей, психології сприйняття та сучасних дизайнерських практик. Розкрито значення кольору у структуризації простору, організації навігації, формуванні смислових акцентів і емоційної атмосфери експозиції. На основі теоретичних концепцій кольорознавства та прикладів з музейної і виставкової практики показано, що колір виступає не декоративним елементом, а повноцінним комунікаційним засобом, який впливає на спосіб взаємодії відвідувача з експонатами та визначає цілісність і якість просторового досвіду.

Ключові слова: колір, експозиційно-виставковий дизайн, сприйняття простору, візуальна комунікація, музейний простір.

У статті проаналізовано роль кольору як ключового інструменту формування експозиційно-виставкового простору на перетині художніх закономірностей, психології сприйняття та сучасних дизайнерських практик. Розкрито значення кольору у структуризації простору, організації навігації, формуванні смислових акцентів і емоційної атмосфери експозиції. На основі теоретичних концепцій кольорознавства та прикладів з музейної і виставкової практики показано, що колір виступає не декоративним елементом, а повноцінним комунікаційним засобом, який впливає на спосіб взаємодії відвідувача з експонатами та визначає цілісність і якість просторового досвіду.

Теоретичні засади використання кольору в експозиційно-виставковому дизайні формуються на перетині художніх закономірностей та психології сприйняття, оскільки колір одночасно визначає композиційну структуру простору й керує емоційною реакцією відвідувача. В основі сучасних підходів

лежать ідеї Й. Іттена та Й. Альберса, які показали, що колір не існує сам по собі, а вибудовує систему контрастів і взаємодій, здатних змінювати відчуття масштабу, глибини та акцентності об'єктів [1]. Це наукове підґрунтя доповнюється психологічними дослідженнями, які доводять, що колір задає темп руху, впливає на рівень концентрації та формує загальний настрій експозиції. У виставковому середовищі ці властивості набувають практичного змісту: колір допомагає структурувати простір, виділяти смислові блоки, організовувати маршрути і забезпечувати зорову ієрархію експонатів, що підтверджують методичні рекомендації провідних музейних інституцій. У результаті колір постає не декоративним елементом, а цілісним комунікаційним інструментом, який формує спосіб сприйняття експозиції й визначає якість взаємодії відвідувача з виставковим простором.

Функціональне значення кольору в організації експозиційного простору полягає в його здатності структурувати середовище так, щоб відвідувач інтуїтивно рухався по заданій логіці. У професійних рекомендаціях Smithsonian підкреслюється, що колір є одним з найефективніших інструментів зонування, оскільки він дозволяє розмежовувати тематичні блоки без фізичних бар'єрів і створювати зрозумілу навігацію завдяки стабільності візуального коду [2]. Використання контрастних палітр або варіацій одного відтінку допомагає позначати початок і завершення залів, виділяти переходи та задавати «ритм» маршруту, завдяки чому відвідувач природно орієнтується у просторі, навіть без підказувальних табличок.

Разом із навігаційною функцією колір виконує роль потужного засобу підсилення смислових акцентів, оскільки створює емоційний фон, що готує відвідувача до сприйняття певного змісту. Дослідження показують, що теплі насичені тони привертають увагу й акцентують важливі об'єкти, тоді як прохолодні та нейтральні відтінки допомагають формувати спокійний фон для експонатів, які потребують уважного й тривалого розгляду. У музейній практиці це проявляється у свідомому доборі палітри для тематичних залів: наприклад, історичні експозиції часто використовують приглушені кольори для створення атмосфери занурення, тоді як технологічні або інтерактивні виставки застосовують контрастні та яскраві рішення для підвищення динаміки сприйняття [3].

Практичні підходи до застосування кольору в сучасному виставковому дизайні спираються на комплексне поєднання художніх, технологічних і комунікаційних рішень, що дозволяють формувати цілісний досвід для відвідувачів. У музеях і галереях дедалі ширше застосовується стратегія контрастної фонові палітри, яка підсилює сприйняття експонатів, про що свідчать практики Tate Modern: темні насичені стіни для виділення світлих об'єктів, нейтральні світлі тони для візуально крихких чи історичних артефактів [4].

Сучасні технології розширюють можливості роботи з кольором за межі традиційних фарб і матеріалів. Застосування динамічного освітлення дозволяє змінювати емоційний тон експозиції залежно від сценарію, що часто демонструється у виставках TeamLab [5]. Цифрові інсталяції дають можливість

працювати з кольором як із живим середовищем – рухомим, реактивним і персоналізованим, а нові матеріали з матовими або світловідбивними поверхнями створювати глибину та акцент без перенасичення простору. Така гнучкість колірних рішень перетворює експозицію на адаптивний простір, що реагує на контекст, сценарій події чи аудиторію.

Успішні кейси сучасного виставкового дизайну демонструють, як продумане поєднання кольору, світла, матеріалів і цифрових технологій формує цілісну драматургію простору. Наприклад, інсталяція Олафура Еліассона *The Weather Project* у *Turbine Hall* (*Tate Modern*) створила «сонячне середовище» за допомогою теплого монохромного туману та дзеркальних поверхонь, показавши, як колір може керувати атмосферою та поведінкою відвідувачів [6]. А робота Яйой Кусами (*Infinity Mirror Rooms*) підкреслюють силу поєднання світла, віддзеркалюючих матеріалів і сенсорних ефектів для створення емоційно насиченого занурення [7].

Водночас типові помилки виникають тоді, коли колірне рішення не відповідає змісту експозиції: надмірна яскравість відволікає від експонатів, надто темні зали ускладнюють навігацію, а необґрунтований контраст порушує логіку маршруту. Таким чином, практичні підходи до застосування кольору вимагають не лише технічної майстерності, а й концептуальної послідовності, що забезпечує виразність і цілісність виставкового простору.

Список використаних джерел

1. Ільницька Л. Аналіз підручників з кольорознавства Вищої школи будівництва й дизайну Баугауз. *Problems of the modern textbook*. 2023. № 29. С. 99–107. URL: <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2022-29-99-107>
2. Smithsonian Institution. *Smithsonian Guidelines for Accessible Exhibition Design* [Електронний ресурс]. – Washington, D.C., 1996. – URL: <https://www.sifacilities.si.edu/sites/default/files/Files/Accessibility/accessible-exhibition-design1.pdf>
3. Куратова М. Г., Тининика А. С. Навчально-методичний посібник «ОСНОВИ КОЛЬОРОЗНАВСТВА» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 022 дизайн та 014.10 середня освіта. технології. Харків : Харків. нац. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди, 2024. 53 с.
4. Tate Modern | Tate. URL: <https://www.tate.org.uk/visit/tate-modern> (date of access: 01.12.2025).
5. FEATURED | teamLab. teamLab. URL: <https://www.teamlab.art/w/?pickup=true> (date of access: 01.12.2025).
6. The Unilever Series: Olafur Eliasson: The Weather Project | Tate Modern. Tate. URL: <https://www.tate.org.uk/whats-on/tate-modern/unilever-series/unilever-series-olafur-eliasson-weather-project> (date of access: 01.12.2025).
7. Yayoi Kusama: Infinity Mirror Rooms | Tate Modern. Tate. URL: <https://www.tate.org.uk/whats-on/tate-modern/yayoi-kusama-infinity-mirror-rooms> (date of access: 01.12.2025).